

Володимир Севрук

Національна академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу організації
наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності
e-mail: vovasevruklev@gmail.com
пл. Солом'янська, 1, м. Київ, 03035, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

<http://doi.org/10.23939/law2022.33.197>

© Севрук В., 2022

Аналіз досліджуваної наукової проблематики щодо протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, наразі обумовлює необхідність подальшого дослідження етнічної злочинності в Україні та світі загалом. Визначено, що такі етнічні злочинні групи формуються на основі національної та кланової спорідненості, традицій і звичаїв, їм властива спеціалізація за окремими видами злочинів. Наразі простежується стала тенденція до зростання кількості виявлених організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі (це не враховуючи латентну діяльність невиявлених і зареєстрованих в інших показниках), збільшення числа учасників таких груп та масштабності діяльності в різних кримінальних сферах з розширенням території впливу. У зв'язку з цим потрібно констатувати збільшення кількості жертв від такої діяльності та завданої їм шкоди. З огляду на це ролі жертви в механізмі злочинного посягання організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, відведено значну увагу. Фактично особистісні якості (стать, вік, професія, суспільний, професійний та сімейний стан), емоційні, пізнавальні та поведінкові аспекти жертви становлять характеристику як жертви, так і організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній. Формування українською державою багатовекторного механізму протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, неможливо без розуміння сутності цієї проблеми, відповідних законодавчо закріплених понять і класифікації та виокремлення рис організованої етнічної злочинності, що мають важливе практичне значення для роботи правоохоронних органів і держави, а головним ефективним фактором такої діяльності виступає гарантування безпеки громадянам й цілісності держави від злочинних посягань організованих груп та злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі. Дослідження усіх цих обставин має сприяти розробці дієвих заходів протидії таким угрупованням, що робить цю тему актуальною та затребуваною.

Ключові слова: протидія, етнічна злочинність, організовані групи, які сформовані на етнічній основі, злочинні організації, які сформовані на етнічній основі, жертва.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку науки і техніки є безліч наукових галузей, які, використовуючи власний дослідницький інструментарій, накопичили велику кількість знань про людину і процеси, що відбуваються в суспільстві. Ці знання дозволяють виявити об'єктивні закономірності перетворення звичайної людини в злочинця чи жертву злочину й навпаки [1, с. 54].

У юридичній науці особа потерпілого становить собою систему ознак, що має складну структуру. Вона охоплює загальні демографічні ознаки (стать, вік, місце проживання, роботи або навчання, професію, фах, освіту тощо), дані про спосіб життя, риси характеру, навички і схильності, зв'язки і стосунки. Дані про потерпілого містять також відомості про його віктимність (схильність окремих людей ставати через низку обставин жертвами певних злочинів). Наявний своєрідний взаємозв'язок між особливостями особи потерпілого та особи злочинця, певна вибірковість у діях останнього. Наявність і характер зв'язків і стосунків між потерпілим та злочинцем впливає на мету, мотив, місце, час, способи вчинення і приховування злочину [2; 3, с. 81–82].

Цікавою видається думка Єжи Бафія про те, що “якщо трактувати віктимологію як частину кримінології, то жертву злочину варто розглядати як такий фактор, що генетично та динамічно впливає на злочинність. А тому, віктимологія може займатися жертвою в етіологічних цілях, ураховуючи її роль у формуванні злочинності взагалі та злочинності певного виду” [4, с. 106; 5, с. 118]. Особливий інтерес при цьому становлять жертви з віктимологічними девіаціями, тобто особи, яким з огляду на певні соціальні чи фізіологічні характеристики, притаманна підвищена схильність стати жертвою злочинного посягання [6, с. 18]. Саме такий аспект відображають відомості про потерпілого як особистість, його спосіб життя, зв'язки, відносини та контакти з оточенням, підозрюваним, його поведінку до, під час і після вчинення злочину. Такі дані використовуються в методиці розслідування окремих видів злочинів для розкриття взаємозв'язку слідчих ситуацій, визначення обставин, що підлягають установленню, засобів їх з'ясування тощо [3, с. 82].

Одним з головних елементів характеристики є характеристика жертв злочинів, що має важливе значення для розкриття змісту характеристики організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Аналіз дослідження проблеми. Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним з питанням протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені в різних галузях, зокрема А. С. Аветісян, С. В. Албул, А. М. Бабенко, О. М. Гумін, А. О. Джу́жа, О. М. Джу́жа, Ю. А. Дорохіна, Г. П. Жаровська, І. М. Зубач, І. В. Іваненко, І. Х. Касаєв, М. Ю. Ковальська, Н. В. Кузьміна, М. М. Майстренко, М. В. Підболячний, А. В. Плужніков, А. Л. Репецька, Ю. О. Стелковська, В. Е. Христенко та ін.

Метою статті є встановлення основних ознак, притаманних жертвам злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Виклад основного матеріалу. При здійсненні попередження злочинної діяльності учасників етнічних злочинних угруповань необхідно розуміти, що захист жертв злочинів – найважливіший напрям попереджувальної діяльності. Актуальність цього напрямку залежить від того, що важливо не тільки розуміння природи і причин злочинної поведінки, що передували цій ситуації, а й встановлення шкоди, завданої злочинами, а також інших наслідків [7].

Н. В. Кузьміна не випадково, підкреслюючи особливу небезпеку з боку етнічної злочинності, вказує на те, що остання “пов'язана зі значними людськими жертвами, завдає значної шкоди державній безпеці, істотної шкоди економічному розвитку нашого суспільства” [8, с. 39].

Як відзначає Г. П. Жаровська, що кожна національна статистика зіткнулася з серйозними труднощами у спробі відслідкувати жертв організованої злочинності. Але прихований характер віктимізації очевидний. Процес віктимізації важко визначити кількісно [9, с. 345]. Тому необхідний аналіз і за якісними показниками.

Загалом такі комплексні дослідження можуть становити передумову для побудови ефективної моделі віктимності представників етнічних меншин, що враховує специфіку їх ризиків і захисних факторів, різних культурних контекстів, особливостей гендерного характеру. Не тільки негативне ставлення до етнічних меншин решти населення підвищує їх віктимність, а й власне факт спільного проживання соціальних груп, для яких характерні різні традиції, що формують спосіб життя і стереотипи поведінки. Мотивація поведінки, тип реакції на дії інших людей, навіть уявлення про норми ввічливості можуть стати чинником додаткової віктимізації [10, с. 61].

Віктимологічний аспект діяльності учасників етнічних злочинних угруповань заслуговує, на наш погляд, на окрему увагу, так як "... вивчення злочинності без віктимологічного аналізу є неповним і неточним" [11, с. 177].

Крім того, як відзначає В. Е. Христенко, маючи в арсеналі образ жертви з якісними і кількісними характеристиками, можна уявити і психологічний портрет злочинця, який здійснює безпосередній контакт із жертвою свого злочину [12, с. 84; 13, с. 316].

Відповідно, жертва характеризується також підвищеною віктимністю, ступінь якої безпосередньо залежить від виду маргінальності конкретного індивіда або групи (периферійної чи пограничної). Це призводить до того, що іноді представники маргінальних груп стають жертвами організованої злочинності, тим самим обумовлюючи її відтворення та розширення [14, с. 15].

У 63,4 % випадків злочини та вказані вище жертви є латентними. Латентна жертва – це особа, яка реально постраждала від злочину, але з певних причин цей факт залишився невідомим для офіційного обліку. Проведенням анкетуванням оперативних працівників було встановлено, що коефіцієнт латентності вчинення злочинів етнічними організованими злочинними групами є досить високим і становить: 1:10 – 37,3 %, 1:20 – 32,5 %, 1:50 – 8,9 %, 1:100 – 6,6 %, більше ніж 1:100 – 3 % [15].

Аналіз особистості потерпілих від злочинів, вчинених етнічними організованими злочинними групами, показав, що в кожному другому випадку поведінка потерпілого створювала об'єктивні передумови для реалізації протиправних дій. Якщо кількість потерпілих прийняти за 100 %, то половину з них становлять особи, які демонструють необачність, зайву довірливість, невміння правильно оцінити ситуацію, що склалася. Зазвичай – це потерпілі від квартирних крадіжок, шахрайства. При цьому поведінка останніх найчастіше характеризується не тільки необачністю, але й активним сприянням у досягненні винними злочинного результату. Потерпілі від крадіжок особистого майна, вчинених етнічними організованими злочинними групами шляхом проникнення в квартири під приводом переповити дитину, напиться води, виявляють необачність, керуючись позитивними почуттями (доброта, чуйність), однак і в цих випадках мимовільне сприяння вчиненню злочинів очевидно, оскільки вони, впустивши сторонніх людей у своє житло, полегшують злочинцям вчинення протиправних дій. Певною безпечністю, необачністю характеризується і поведінка деякої частини потерпілих від кишенькових крадіжок, а також квартирних крадіжок, учинюваних етнічними організованими злочинними групами з використанням залишеного в умовленому місці ключа [15].

Отже, питання охорони майнових відносин зачіпає всіх жителів держави. Немає етносу або громади, де б болісно не ставилися до заволодіння речами одноплемінника як всередині етнічної групи, так і з боку інших осіб [16, с. 9].

Також часто, окрім вказаної вище практики, наявна практика перерозподілу території сферу впливів, тоді жертвами стають як лідери цих груп, так і рядові учасники. Отже, в результаті жертвами стають не лише організатори та активні члени угруповань, а й особи, з ними пов'язані. Ця тенденція відмічається і професором В. Д. Малковим: "... Конкурентна боротьба між окремими

угрупованнями, що пов'язана з розподілом територій і сфер злочинного бізнесу, призводить до численних збройних “розборок”, фізичного усунення авторитетів і лідерів злочинного середовища, осіб, які мали з ними справи, підприємців, представників органів влади [17, с. 296; 18]. Наприклад, одна з найвідоміших “розборок” організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, це вбивство лідера донецького ОЗУ Самвела Адамяна та відомого злодія в законі Юрія Сакварелідзе (Юра Грузин). Насамперед такі дії відбуваються через конфлікти переділу сфер впливу у злочинному світі. Обидва лідери етнічного ОЗУ стали жертвами. Останні вступили в конфлікт з вірменською діаспорою.

Необхідно відзначити дослідження, проведене М. В. Підболячним, який, проаналізувавши статистичні дані щодо корисливих насильницьких злочинів, визначив, що серед потерпілих від злочинів, що вчиняються етнічними організованими злочинними групами, перевага надається жінкам, які становлять 85,6 %, а питома вага потерпілих осіб чоловічої статі – 14,4 %. Потерпілі від злочинів характеризуються відносно високим освітнім рівнем: понад 25 % з них мають вищу та середню спеціальну освіту, близько 65 % – середню й неповну середню. У соціальному відношенні потерпілі демонструють високий рівень зайнятості суспільно корисною працею: робочі та службовці становлять 45 %, понад 22,1 % – учні, студенти. На частку пенсіонерів припадає 10,3 %, малолітніх – 6,6 %, питома вага непрацюючих – 15,9 % [15].

Проведене автором дослідження було спрямоване лише на конкретні види корисливих насильницьких злочинів і наразі не визначає весь спектр жертв злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

З цього приводу слушно навести дослідження, проведене І. В. Іваненком, яким на підставі вивчення окремих архівних кримінальних справ визначено кілька основних способів підбирання бандитами майбутніх жертв. Основним з них є надходження інформації від самих членів банди чи їх найближчого оточення про їхніх друзів, знайомих, іноді навіть родичів, а також особисте візуальне спостереження за тією чи іншою жертвою, її будинком, способом життя та визначення рівня її заможності відповідно до приблизної вартості її автомобіля, одягу, прикрас тощо. Поширеним способом визначення майбутніх об'єктів для бандитського нападу є також відстеження місця роботи можливої жертви і за цією ознакою визначення розміру її ймовірних прибутків (як правило, так діють щодо підприємців сфери торгового бізнесу, ринку нерухомості, інших прибуткових бізнесових галузей). Крім цього, з'ясовано, що бандити інколи нападають просто на випадкових жертв, не переймаючись особливим добром [19, с. 11–12].

А. С. Аветісяним та І. Х. Касаєвим було здійснено класифікацію жертв за їх статеву приналежність. Науковці відзначають, що абсолютну більшість жертв учасників етнічних злочинних угруповань становлять чоловіки (88,3 %). На наш погляд, це пов'язано з тим, що більшою мірою саме чоловіки є зберігачами значних матеріальних коштів. Частка жінок невисока (11,7 %). За результатами проведеного дослідження встановлено, що жінки в основному стають жертвами сексуального насильства з боку учасників етнічних злочинних угруповань [20; 7].

А. Л. Репецька з цього приводу визначає, що під час розкриття соціально-демографічних якостей передусім варто звертати увагу на стать жертв насильницьких злочинів. Серед жертв, які постраждали від прояву кримінально-насильницької поведінки, жінки становлять 18 %, з них 89 % сприяли злочинному посяганням через свою віктимну поведінку. Що стосується чоловіків, постраждалих від кримінального насильства, то їхня кількість становить 82 %, причому поведінка, що сприяла вчиненню насильницького злочину, спостерігалась у 90 % випадків. Відтак, відповідно, тільки в 11 % жінок і 10 % чоловіків, постраждалих від фізичного насильства, було встановлено нейтральну поведінку [21, с. 107; 13, с. 318].

Також з цього приводу було проведене дослідження С. В. Албулом, який за результатами, проведеного вибіркового дослідження, встановив, що більш ніж у 70 % від загальної кількості корисливо-насильницьких злочинів, які реєструються, можна зафіксувати яскраво виражені чинники, котрі свідчать про підвищену віктимність іноземців [22]. Це можна пояснити тим, що

найбільш активна, працездатна частина населення відноситься саме до цієї вікової групи. Віктимність по відношенню до цих осіб зростає при наявності в їх розпорядженні матеріальних цінностей. Саме проти цієї категорії осіб учасниками етнічних злочинних угруповань відбувається весь спектр злочинів проти власності, що згодом нерідко закінчується заподіянням різного ступеня тяжкості шкоди здоров'ю, а також вбивством [7].

Підсумовуючи, варто констатувати, що, незважаючи на незначну кількість досліджень по цій тематиці, наявні різні підходи до аналізу жертв злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, зокрема по різних показниках, які не суперечать один одному, а навпаки, доповнюють один одного, з різних боків характеризуючи такий складний феномен, як жертва злочину.

Здійснюючи характеристику жертв злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, необхідно проаналізувати ознаки та провести типологію (систематизацію, класифікацію) таких жертв. Жертви злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, поділяються залежно від:

- громадянства держави: громадяни України і не громадяни України (іноземці, мігранти);
- тяжкості злочинів, від яких вони постраждали: жертви злочинів невеликої тяжкості; жертви злочинів середньої тяжкості, жертви тяжких злочинів; жертви особливо тяжких злочинів;
- статті: чоловіки та жінки;
- застосування насильства: фізичного чи психологічного;
- заподіяної шкоди: фізичної, майнової або моральної;
- соціальної ролі та належності до соціальної групи (етнічної, професійної тощо), способу життя, зайнятості;
- виду вчиненого кримінального правопорушення щодо жертви;
- посягання на жертв: корисливі, насильницькі та корисливо-насильницькі злочини.

Також є випадкові жертви, жертви з підвищеним ризиком (жертви необережних злочинів, жертви умисних злочинів), жертви з високим ризиком. Жертви різняться за характером зв'язку зі злочинцями та їх етнічної приналежності (жертви злочинних посягань учасників етнічних злочинних угруповань).

При вчиненні насильницьких злочинів простежується використання чи невикористання різних засобів (зброї, засобів нейтралізації жертви: – інструменти та предмети побутового призначення (столові ножі, викрутки, шнури, удавки).

Характеризуючи жертв злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, необхідно враховувати кожен фактор соціально-демографічної характеристики жертви (стать, вік, соціальний стан, професію, сімейний стан, освіту тощо). Обрання майбутньої жертви злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, обумовлено передусім корисливим мотивом, а саме прагненням отримати матеріальні та нематеріальні цінності незаконним шляхом. Інтерес до жертви власне і обумовлений тим, що він є необхідним елементом повної характеристики організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі.

Здійснивши аналіз судової практики та матеріалів кримінальних проваджень, визначено основні показники осіб, які стали жертвами злочинної діяльності організованих груп і злочинних організацій, що сформовані на етнічній основі. На підставі цього надано кримінологічний портрет такої особи, згідно з яким у 70 % – це громадяни України та мешканці великих міст. У 83 % випадків – особи чоловічої статі, рідше – жіночої (27 %). Вікові показники осіб, які постраждали від злочинних посягань учасників організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, коливаються у межах від 30 до 50 років (58 %), а також від 51 років і старші (24 %). Значна частка (близько 49 %) мала середню та вищу освіту (23 %).

У 90 % до жертв застосовувалися фізичне насильство (55 %) та психологічне насильство (35 %). У соціальному становищі близько 65 % потерпілих характеризуються високим рівнем зайнятості, безробітні та тимчасово не працюючі становлять 35 %. Це особи, які займаються підприємницькою діяльністю (38 %), мають відношення до сфери торгівлі (27 %). Коефіцієнт зайнятості (статус осіб) жертв суспільно корисною працею становить: підприємці – 24 %; працівники комерційних структур – 21 %; іноземці (туристи), біженці, нелегальні мігранти – 15 %; службовці – 12 %; пенсіонери – 11 %; учні та студенти – 7 %; сільські працівники – 5 %; неповнолітні – 5 %. Усі потерпілі мали зовнішні ознаки віктимності (наявність будинку, машини, зброї). Приблизно 30 % жертв були попередньо знайомі зі злочинцем. У багатьох випадках жертви є не випадковими. Значна частка жертв визначається саме етнічною приналежністю, тобто злочини вчиняються щодо своїх же співвітчизників (земляків). Близько 35 % потерпілих були втягнуті у злочинну діяльність, ставали учасниками таких угруповань (пособниками).

Висновки. Необхідність характеристики жертв злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, пояснюється певною вибірковістю дій злочинців, яка демонструє взаємозв'язок між ними. Звичайно, не можна однозначно підтвердити, хто частіше стає жертвами злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Це залежить від багатьох чинників. Такі показники є досить умовними, так як жертва залежна від механізму злочинної поведінки, виду злочинного посягання та конкретної життєвої ситуації. Дослідження усіх цих обставин має сприяти розробці дієвих заходів запобігання та протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Значення проведеного дослідження полягає в тому, щоб на практиці правоохоронні органи, які займаються протидією організованим групам та злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, мали можливість сформулювати уявлення про це негативне явище. Зібраний оригінальний емпіричний матеріал також сприятиме продовженню досліджень у цій сфері теоретиками [23, с. 78].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. ... доктора юрид. наук: спец. 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 515 с.
2. Плужников А. В. Соучастие в преступлении (проблема соучастия общего и специального субъекта) : дис. ... канд. юрид. наук. М.: Российская правовая академия Министерства юстиции Российской Федерации, 2008. 153 с.
3. Ковальська М. Ю. Основи методики розслідування бандитизму: дис. доктора філософії : спец. 081 "Право". Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 233 с.
4. Ежи Бафия Проблемы криминологии. Диалектика криминогенной ситуации / под ред. и с предисл. заслуж. деятеля науки РСФСР, докт. юрид. наук, проф. Н. А. Стручкова ; перевод с польского к.ю.н. Е. П. Эбзеевой. М.: "Юрид. лит.", 1983. 150 с.
5. Майстренко М. М. Кримінологічна характеристика та попередження органами внутрішніх справ злочинів проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Л.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 285 с.
6. Кримінологічна віктимологія: навч. посіб. / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, В. В. Василевич та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. К.: Атіка, 2006. 352 с.
7. Касаев И. Х. Виктимологическая характеристика пострадавших от деятельности этнических преступных группировок. *Юридическая наука и правоохранительная практика*. 2013. № 1. С. 98–102.
8. Кузьмина Н. В. Этнизация преступности как криминальное явление современности. *Научный вестник УрАГС*. 2009. № 3. С. 39.
9. Жаровська Г. П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08. К., 2019. 593 с.

10. Джужа А. О. Стратова віктимізація та роль поліції в запобіганні їй. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 4 (109). С. 50–65.
11. Криминология / под ред. В. Д. Малкова. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юстицинформ, 2006. 524 с.
12. Христенко В. Е. Психология поведения жертвы. Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. 416 с.
13. Гумін О. М., Зубач І. М. Жертва кримінальної насильницької поведінки: віктимологічна характеристика особи. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія : Юридичні науки. 2015. № 825. С. 315–322. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_825_53
14. Стелковська Ю. О. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: криминологічне дослідження : автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2008. 20 с.
15. Підболячний М. В. Запобігання корисливим насильницьким злочинам, що вчиняються етнічними організованими злочинними групами : дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08 / ПрАТ ВНЗ "Міжрегіон. акад. упр. Персоналом". Київ, 2019. 314 с.
16. Дорохіна Ю. А. Соціальна функція власності у кримінальному праві. *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 9 (15). С. 6–18.
17. Организация деятельности органов внутренних дел по предупреждению преступлений: учебник / под ред. В. Д. Малкова, А. Ф. Токарева. М.: Акад. управл. МВД России, 2000. 322 с.
18. Варыгин А. Н., Касаев И. Х. Криминологические особенности преступлений, совершаемых участниками этнических преступных группировок. *Вестник Волгоградской академии МВД России*. 2014. № 1 (28). С. 49–54.
19. Іваненко І. В. Бандитизм: криминологічне та кримінально-правове дослідження: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Одес. нац. юрид. акад. О., 2003. 19 с.
20. Аветисян А. С. Особенности криминального поведения этнических групп. *Юристь – правовець*. 2014. № 5. С. 116–120.
21. Репецкая А. Л. Виновное поведение потерпевшего и принцип справедливости в уголовной политике. М., 1992. 184 с.
22. Албул С. В. Європейська політика сусідства та питання мінімізації кримінальної віктимізації іноземців в Україні. *Актуальні проблеми європейської інтеграції: Збірник статей з питань європейської інтеграції та права*. / ОРІДУ НАДУ при Президентові України / за ред. Д. В. Ягунова. Одеса: Фенікс, 2008. Вип. 4. С. 236–244.
23. Севрук В. Г. Поняття та сутність етнічної злочинності. *Форум права*. 2018. № 4. С. 64–94. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597>.

REFERENCES

1. Babenko A. M. (2015). Rehional'na zlochynnist' v Ukraini: zakonornosti, determinatsiia ta zapobihannia [Regional crime in Ukraine: patterns, determination and prevention]: dys. ... doktora iuryd. nauk: 12.00.08. Zaporizhzhia. 515 p. [in Ukrainian].
2. Pluzhnikov A. V. (2008). Souchastie v prestuplenii (problema souchastija obshhego i special'nogo sub#ekta) [Complicity in a crime (the problem of complicity of a general and special subject)]: dis. ... kand. jurid. nauk. Moskva: Rossijskaja pravovaja akademija Ministerstva justicii Rossijskoj Federacii. 153 p. [in russian].
3. Koval's'ka M. Yu. (2020). Osnovy metodyky rozsliduvannia bandytyzmu [Fundamentals of the methodology of investigation of banditry]: dys. doktora filosofii za spetsial'nistiu 081 Pravo. L'viv: L'vivs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav. 233 p. [in Ukrainian].
4. Ezhi Bafija (1983). Problemy kriminologii. Dialektika kriminogennoj situacii [Problems of criminology. Dialectics of the crime situation] / pod red. i s predisl. zasluzh. dejatelja nauki RSFSR, doktora jurid. nauk, prof. N. A. Struchkova. perevod s pol'skogo kand. jurid. nauk. E. P. Jebzeevoj. Moskva: Jurid. lit. 150 p. [in russian].
5. Majstrenko M. M. (2010). Kryminolohichna kharakterystyka ta poperedzhennia orhanamy vnutrishnikh sprav zlochyniv proty hromads'koi bezpeky, predmetamy iakykh ie zbroia, bojovi prypasy ta vybukhovi rehovyny [Criminological characterization and prevention of crimes against public safety by the internal affairs bodies, the subjects of which are weapons, ammunition and explosives]: dys. kand. iuryd. nauk: 12.00.08. L'viv: L'vivs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav. 285 p. [in Ukrainian].
6. Moiseiev Ye. M., Dzhuzha O. M., Vasylevych V. V. ta in. (2006). Kryminolohichna viktymolohiia [Criminological victimology]: navch. posib. / za zah. red. O. M. Dzhuzhi. Kyiv: Atika. 352 p. [in Ukrainian].

7. Kasaev I. H. (2013). Viktimologicheskaja harakteristika postradavshih ot dejatel'nosti jetnicheskikh prestupnyh gruppirovok [Victimological characteristics of victims of the activities of ethnic criminal groups]. Juridicheskaja nauka i pravoohranitel'naja praktika [Legal Science and Law Enforcement Practice]. No. 1. P. 98–102 [in russian].
8. Kuz'mina N. V. (2009). Jetnizacija prestupnosti kak kriminal'noe javlenie sovremennosti [Ethnization of crime as a criminal phenomenon of our time]. Nauchnyj vestnik Ural'skoj akademii gosudarstvennoj sluzhby [Scientific Bulletin of the Ural Academy of Public Administration]. No. 3. P. 39 [in russian].
9. Zharovs'ka H. P. (2019). Teoriia ta praktyka protydyi transnatsional'nij orhanizovanij zlochynnosti v Ukraini [Theory and practice of combating transnational organized crime in Ukraine]: dys. ... doktora iuryd. nauk: 12.00.08. Kyiv. 593 p. [in Ukrainian].
10. Dzhuzha A. O. (2018). Stratova viktyimizatsiia ta rol' politsii v zapobihanni ij. [Punishment victimization and the role of the police in preventing it. Scientific]. Naukovyj visnyk Natsional'noi akademii vnutrishnikh sprav [Bulletin of the National Academy of Internal Affairs]. No. 4 (109). P. 50–65 [in Ukrainian].
11. Kriminologija / pod red. V. D. Malkova. 2-e izd., pererab. i dop. M.: Justicinform, 2006. 524 p. [in russian].
12. Hristenko V. E. (2004). Psihologija povedenija zhertvy [Victim psychology]. Rostov-na-Donu: Feniks. 416 p. [in russian].
13. Humin O. M., Zubach I. M. (2015). Zhertva kryminal'noi nasyl'nyts'koi povedinky: viktymolohichna kharakterystyka osoby [Victim of criminal violent behavior: victimological characteristics of the person]. Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". Seriia : Yurydychni nauky. [Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Legal Sciences]. No. 825. P. 315–322. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_825_53 [in Ukrainian].
14. Stelkovs'ka Yu. O. (2008). Marhinal'ni hrupy v strukturi orhanizovanoi zlochynnosti: kryminolohichne doslidzhennia [Marginal groups in the structure of organized crime: a criminological study]: avtoref. dys.... kand. iuryd. nauk: 12.00.08 / Natsionapl'nyj universytet "Odes'ka iurydychna akademiia". Odesa. 20 p. [in Ukrainian].
15. Pidboliachnyj M. V. (2019). Zapobihannia koryslyvym nasyl'nyts'kym zlochyнам, scho vchyniaut'sia etnichnymy orhanizovanymy zlochyннымy hrupamy [Prevention of mercenary violent crimes committed by ethnically organized criminal groups]: dys.... kand. iuryd. nauk: 12.00.08 / PrAT "VNZ "Mizhrehion. akad. upr. Personalom". Kyiv. 314 p.
16. Dorokhina Yu. A. (2017). Sotsial'na funktsiia vlasnosti u kryminal'nomu pravi [Social function of property in criminal law]. Eurasian Atsademits Research Journal. No. 9 (15). P. 6–18. [in Ukrainian].
17. Organizacija dejatel'nosti organov vnutrennih del po preduprezhdeniju prestuplenij [Organization of the activities of the internal affairs bodies for the prevention of crimes]: uchebnyk / pod red. V. D. Malkova, A. F. Tokareva. Moskva: Akademija upravlenija MVD Rossii, 2000. 322 p. [in russian].
18. Varygin A. N., Kasaev I. H. (2014). Kriminologicheskie osobennosti prestuplenij, sovershaemyh uchastnikami jetnicheskikh prestupnyh gruppirovok [Criminological features of crimes committed by members of ethnic criminal gangs]. Vestnik volgogradskoj akademii MVD Rossii [Bulletin of the Volgograd Academy of the Ministry of Internal Affairs of Russia]. No. 1 (28). P. 49–54 [in russian].
19. Ivanenko I. V. (2003). Bandytyzm: kryminolohichne ta kryminal'no-pravove doslidzhennia [Banditry: criminological and criminal law research]: avtoref. dys.... kand. iuryd. nauk: 12.00.08 / Odes. nats. iuryd. akad. Odesa. 19 p. [in Ukrainian].
20. Avetisjan A. S. (2014). Osobennosti kriminal'nogo povedenija jetnicheskikh grupp [Features of the criminal behavior of ethnic groups]. Jurist# – pravoved# [Lawyer – Jurist]. No. 5. P. 116–120 [in russian].
21. Repeckaja A. L. (1992). Vinovnoe povedenie poterpevshego i princip spravedlivosti v ugovolnoj politike [The guilty behavior of the victim and the principle of justice in criminal policy]. Moskva. 184 p. [in russian].
22. Albul S. V. (2008). Yevropejs'ka polityka susidstva ta pytannia minimizatsii kryminal'noi viktyimizatsii inozemtsiv v Ukraini [European Neighborhood Policy and Minimization of Criminal Victimization of Foreigners in Ukraine]. Aktual'ni problemy ievropejs'koi intehtatsii: Zbirnyk statej z pytan' ievropejs'koi intehtatsii ta prava [Current issues of European integration: Collection of articles on European integration and law] / ORIDU NADU pry Prezydentovi Ukrainy / Za red. D.V. Yahunova. Odesa: Feniks. No. 4. P. 236–244 [in Ukrainian].
23. Sevruck V. H. (2018). Poniattia ta sutnist' etnichnoi zlochynnosti [The concept and essence of ethnic crime]. Forum prava [Law Forum]. No. 4. P. 64–94. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597> [in Ukrainian].

Дата надходження: 08.12.2021 р.

Vladimir Sevruk

National Academy of Internal Affairs,
Candidate of Law, Associate Professor,
leading researcher of the department of the organization
scientific activity and protection of intellectual property rights

**CHARACTERISTICS OF VICTIMS OF CRIMES COMMITTED
BY ORGANIZED GROUPS AND CRIMINAL ORGANIZATIONS FORMED ON ETHNIC BASIS**

The analysis of the researched scientific problems on counteraction to crimes committed by organized groups and criminal organizations, which are formed on an ethnic basis, now necessitates further research of ethnic crime in Ukraine and the world in general. It is determined that such ethnic criminal groups are formed on the basis of national and clan kinship, traditions and customs, they are characterized by specialization in certain types of crimes. Today there is a steady trend towards the growth of identified organized groups and criminal organizations, which are formed on an ethnic basis (this does not take into account the latent activities of undetected and registered in other indicators), increasing the number of members of such groups and the scale of activities in various criminal areas. In this regard, it should be noted that the number of victims of such activities and the damage caused to them has increased. In view of this, the role of the victim in the mechanism of criminal encroachment of organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis plays a significant role. In fact, personal qualities (gender, age, profession, social, professional and marital status) emotional, cognitive and behavioral aspects of the victim are characteristic of both the victim and organized groups and criminal organizations that are formed on ethnic. Formation by the Ukrainian state of a multi-vector mechanism of counteraction to organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis is impossible without understanding the essence of this problem, relevant legally established concepts and classification and separation of features of organized ethnic crime that are important for law enforcement and and the main effective factor in such activities is to guarantee the security of citizens and the integrity of the state from criminal encroachments of organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis. The study of all these circumstances should contribute to the development of effective measures to counter such groups, which makes this topic relevant and in demand.

Key words: counteraction, ethnic crime, organized groups that are formed on an ethnic basis, criminal organizations that are formed on an ethnic basis, victim.